

Piotr Dębowski

Zmowa kartelowa (zakaz karteli) w prawie konkurencji Wspólnoty Europejskiej

Acta Scientifica Academiae Ostroviensis nr 3, 126-151

1999

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PIOTR DĘBOWSKI

ZMOWA KARTELOWA (ZAKAZ KARTELI) W PRAWIE KONKURENCJI WSPÓLNOTY EUROPEJSKIEJ

WPROWADZENIE

Traktat Rzymski z 1957 r., który powołał do życia Europejską Wspólnotę Gospodarczą (Wspólnota Europejska), określił, iż jednym z celów integracji gospodarczej w ramach Wspólnoty jest harmonijny, zrównoważony rozwój gospodarczy, a środkiem realizacji tego celu ma być między innymi „stworzenie systemu ochrony konkurencji przed jej zniekształceniem”¹. Szczegółowe unormowania dotyczące konkurencji zostały zawarte w części trzeciej Traktatu o WE — Polityka Wspólnoty w tytule V — Wspólne przepisy o zasadach konkurencji w rozdziale pierwszym — zasady konkurencji. Tenże rozdział w art. od 85 do 90 zawiera reguły konkurencji stosowane w odniesieniu do przedsiębiorstw. Następny przepis — art. 91 dotyczy praktyk dumpingowych, a artykuły od 92 do 94 Traktatu o WE regulują kwestie pomocy udzielanej przez państwa członkowskie Wspólnoty przedsiębiorstwom, regionom oraz poszczególnym gałęziom przemysłu krajowego. Niniejszy artykuł omawia najważniejsze regulacje dotyczące zakazu zmywy kartelowej (art. 85 Traktatu o WE) zwracając szczególną uwagę na takie zagadnienia, jak: przedmiot (podmiot) i formy zmywy kartelowej, warunki stosowania zakazu karteli, skutki jego naruszenia, wyłączenia spod zakazu oraz postępowanie antykartelowe (antymonopolowe). Został on napisany przede wszystkim w oparciu o prawo traktatowe i prawo wtórne Wspólnoty (rozporządzenia Rady, Komisji, decyzje Komisji Wspólnoty Europejskiej oraz wybrane orzecznictwo Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości w zakresie ww. materii)².

¹ Por. art. 2 w związku z art. 3 pkt f Traktatu o WE. Tekst polski: Prawo Wspólnot Europejskich, dokumenty i orzecznictwo, red. W. Czapliński, R. Ostrihansky, A. Wyrozumska, Warszawa 1994.

² Artykuł nie obejmuje regulacji dotyczących zasad konkurencji na rynku węgla i stali zawartej w Traktacie o Europejskiej Wspólnocie Węgla i Stali (EWWiS).

1. POJĘCIE, PRZEDMIOT, PODMIOT I FORMY ZMOWY KARTELOWEJ

Przez **zmowę kartelową**, zgodnie z art. 85 § 1 Traktatu o WE należy rozumieć wszelkie porozumienia między przedsiębiorstwami, decyzje związków przedsiębiorstw oraz uzgodnione praktyki, które mogą wpłynąć na handel między państwami członkowskimi, i których przedmiotem lub skutkiem jest zapobieganie, ograniczenie lub zniekształcenie konkurencji w obrębie wspólnego rynku.

Z tej definicji wynika, że w prawie traktatowym można wyróżnić zasadniczo trzy formy zmowy kartelowej, a mianowicie: **porozumienia, decyzje i uzgodnione praktyki**. Jednakże w praktyce bardzo często trudno jest je rozróżnić, ponieważ np. porozumienie może być jednocześnie decyzją związku przedsiębiorstw lub posiadać cechy uzgodnionej praktyki³. Pojęcie **porozumienia** między przedsiębiorstwami rozumiane jest raczej szeroko (por. np. porozumienie wertykalne czy horyzontalne). Niemniej jednak regułą jest umowa (nie zawsze o charakterze prawnym lub nawet quasi-prawnym, często typu gentleman agreements) między dwoma lub większą liczbą przedsiębiorstw, które w uzgodniony przez siebie sposób określają swoje zachowanie na danym rynku towarów czy usług⁴. Nie jest przy tym ważne, czy została ona zawarta na piśmie, czy też ustnie oraz jaki ma charakter — wyraźny (co wynika z treści umowy) lub dorozumiany. Ważny jest natomiast cel umowy, jak również to, czy jest realizowana w praktyce, a jej skutki zapobiegają, ograniczają lub zniekształcają konkurencję w ramach wspólnego rynku.

Ze względu na ów cel, skutki porozumienia oraz stopień ograniczenia konkurencji umowy między przedsiębiorstwami są uznawane bądź nie za porozumienia w ujęciu art. 85 Traktatu o WE. Do takich porozumień mogą być więc zaliczone zarówno umowy, które bezpośrednio ograniczają (zapobiegają lub zniekształcają) konkurencję lub mają na celu jej ograniczenie, jak i zawierane w toku działalności przedsiębiorstw np. umowy o sprzedaży towarów lub usług, umowy o tworzeniu spółek o podziale rynków czy źródeł zaopatrzenia. Umowy, które zostały rozwiązane, uznane są za nieważne lub wygasły, ale pomimo to wywołują antykonkurencyjne skutki będą także porozumieniami w rozumieniu art. 85 Traktatu o WE. W niektórych przypadkach również uzgodnienia wstępne poprzedzające zawarcie ostatecznej umowy mogą być uznane za porozumienie⁵. Ponadto

³ Por. decyzję Komisji w sprawie Fedetab, Dz. Urz. WE 1978 L 224/29; oraz wyrok ETS w sprawie Landewyck p. Komisji 209–215/78. Zb. Orz. 1980, s. 3125.

⁴ Por. decyzję Komisji w sprawie Polypropylene, Dz. Urz. WE 1986, L 230/1.

⁵ Por. decyzję Komisji w sprawie Kodak, Dz. Urz. WE 1970, L 147/24.

jeśli na przykład porozumienie producenta i sprzedawcy wynika ze stałej praktyki handlowej, to samodzielne decyzje producenta akceptowane przez jego dystrybutorów mogą być równoznaczne z pojęciem porozumienia kartelowego⁶.

Uczestnikami porozumień i innych form zmowy kartelowej są **przedsiębiorstwa**. Chociaż Traktat rzymski nie definiuje pojęcia „przedsiębiorstwa” z praktyki Komisji Europejskiej i orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości wynika, że rozumiane jest ono bardzo szeroko. Według Komisji terminem „przedsiębiorstwo” objęty jest każdy podmiot zaangażowany w działalność gospodarczą, przemysłową lub handlową, taką jak np. produkcja, dystrybucja czy świadczenie usług rozciągający się od małego sklepiku prowadzonego przez jedną osobę aż do wielkiej spółki handlowej⁷. Zgodnie zaś z orzecznictwem Trybunału przedsiębiorstwa to: „podmioty państwowe i prywatne, które stanowią całość gospodarczą z punktu widzenia przedmiotu danego porozumienia, nawet jeżeli z prawnego punktu widzenia całość tę tworzy kilka podmiotów, osób fizycznych lub prawnych”⁸.

Z obydwu definicji wynika, że przedsiębiorstwem w rozumieniu art. 85 Traktatu o WE może być każdy podmiot (np. wynalazca udzielający licencji na swój wynalazek, stowarzyszenie zawodowe czy spółka prawa handlowego lub cywilnego) niezależnie od charakteru prowadzonej działalności gospodarczej, formy prawnej czy statusu prawnego, o ile jest niezależny ekonomicznie od drugiej strony porozumienia. Uczestnikami danego porozumienia, decyzji związku przedsiębiorstw lub uzgodnionej praktyki mogą być zarówno przedsiębiorstwa wspólnotowe (tzn. działające na obszarze wspólnego rynku) jak i spoza Wspólnoty, jeżeli skutki ich porozumienia, decyzji lub uzgodnionej praktyki są odczuwalne w obrębie wspólnego rynku.

Inną formą zmowy kartelowej są **decyzje związków przedsiębiorstw**. Są to jednostronne akty organów związku przedsiębiorstw wiążące jego członków, podejmowane w oparciu o ogólny akt prawny, np. statut zrzeszenia przedsiębiorstw lub umowę spółki, na mocy której przedsiębiorstwa tworzą związek przedsiębiorstw, czyli większą jednostkę organizacyjno-prawną. Nie ma przy tym znaczenia, na jakiej podstawie powstał taki związek, czy ma osobowość prawną, czy też celem jego działania jest

⁶ Zob. wyrok ETS z dnia 11 stycznia 1990 r. w sprawie Sandoz p. Komisji 227/87, Zb. Orz. 1990, s. 45

⁷ Zob. *Règles de concurrence de la Communauté européenne. Guide pour les petites et moyennes entreprises*. Serie Documentation européenne 1983/84, s. 17.

⁸ Zobacz wyrok ETS z dnia 12 lipca 1984 w sprawie Hydroterm p. Compact, 170/83, Zb. Orz. 1984, s. 2999.

osiągnięcie zysku itp⁹. Decyzje związków przedsiębiorstw muszą spełniać określone przesłanki, aby mogły być objęte zakazem z art. 85 § 1 Traktatu o WE. Po pierwsze muszą być podjęte jednomyślnie lub większością głosów przez przedsiębiorstwa wchodzące w skład związku lub przez ich reprezentantów w jego organach albo przez osobę fizyczną statutowo uprawnioną do reprezentacji związku (jego członków, organów) na zewnątrz, o ile skutkiem takiego działania jest ograniczenie konkurencji¹⁰. Po drugie decyzje związku przedsiębiorstw muszą być prawnie lub przynajmniej quasi-prawnie wiążące w stosunku do członków związku¹¹. Decyzje związków przedsiębiorstw stanowią nie tylko statuty związków, ale również uchwały i zalecenia zreszeń przedsiębiorstw oraz inne formy koordynujące działania przedsiębiorstw, np. rekomendacje związku wiążące jego członków¹².

Zmowa kartelowa może też przybierać formę **uzgodnionych praktyk** (praktycznych sposobów współdziałania przedsiębiorstw). Pod tym szerokim pojęciem rozumie się wszelkie niewiążące (nieformalne) zachowania przedsiębiorstw, związków przedsiębiorstw, które mają na celu lub powodują eliminację, ograniczenie bądź zniekształcenie konkurencji w ramach wspólnego rynku. Mogą to być na przykład porozumienia przedsiębiorstw lub decyzje związków przedsiębiorstw, które nie mają prawnie wiążącego charakteru, ale w oparciu o nie podjęto faktyczną współpracę. Dlatego też przez uzgodnione praktyki należy rozumieć także formy koordynacji (kooperacji) przedsiębiorstw, które wprawdzie nie prowadzą do zawarcia wiążącej umowy, lecz świadomie pozwalają na zastąpienie konkurencji praktycznym współdziałaniem¹³. Istotą tak rozumianych uzgodnionych praktyk nie jest więc realizacja konkretnych porozumień między przedsiębiorstwami (związkami przedsiębiorstw), która wynika z zawartej umowy, ale znalezienie praktycznych sposobów współdziałania na danym rynku, których celem lub skutkiem jest ograniczenie (eliminacja, zniekształcenie) konkurencji w odniesieniu do określonego rodzaju towarów bądź usług, znaczenia i liczby uczestników tych praktyk oraz zasięgu danego rynku.

⁹ Por. wyrok ETS w sprawie Landewyck p. Komisji: op. cit., s. 3125 i d.

¹⁰ Por. wyrok ETS z dnia 8 listopada 1983 w połączonych sprawach NV IAZ International Belgium i inni p. Komisji, 96–102, 104, 105, 108 i 110/82, Zb. Orz. 1983 s. 3369 i d.

¹¹ Por. wyrok ETS z dnia 29 października 1980 r. w sprawie Landewyck p. Komisji: op. cit., s. 3125 i d.

¹² Pcr. Jeczyżę Komisji w sprawie National Sulphuric Acid Association, Dz. Urz. WE 1980, L 260/24.69.

¹³ Por. wyrok ETS z dnia 14 lipca 1972 r. w sprawie Imperial Chemical Industries LTD. p. Komisji, 48/69, Zb. Orz. 1972, s. 619.

Uzgodnione praktyki mogą przyjmować różne formy, np. wzajemne informowanie się o przyszłych zachowaniach rynkowych, ustalanie cen i wolumenu sprzedaży czy zbieranie informacji o tożsamości klientów lub wskaźnikach sprzedaży¹⁴. Nie muszą one wszystkie prowadzić bezpośrednio do ograniczenia, zniekształcenia lub wyeliminowania konkurencji, ale wystarczy, że takie zagrożenie powodują. Za uzgodnione praktyki mogą być uznane również same porozumienia między przedsiębiorstwami (związkami przedsiębiorstw).

Stwierdzenie istnienia wyżej wymienionych praktyk jest w rzeczywistości bardzo trudne. Komisja, musi najpierw dokonać szczegółowej analizy danego rynku, potem zbadać istotę (treść, cel) i skutek praktycznej współpracy między przedsiębiorstwami, a następnie w oparciu o te działania udowodnić, że w konkretnym przypadku mamy do czynienia z uzgodnioną praktyką.

2. WARUNKI STOSOWANIA ZAKAZU ZMOWY KARTELOWEJ

Zmowa kartelowa na podst. art. 85 § 1 Traktatu o WE jest zakazana jako niezgodna ze wspólnym rynkiem, jeśli łącznie spełnione są dwa warunki wynikające z Traktatu Rzymskiego:

A) wpływ na handel między państwami członkowskimi

B) oddziaływanie na konkurencję w obrębie wspólnego rynku

Ad A) Pojęcie **handlu między państwami członkowskimi** należy rozumieć jako całokształt operacji gospodarczych, czyli nie tylko wymianę handlową, ale również produkcję, dystrybucję towarów, świadczenie usług, przepływ kapitału czy przeprowadzenie transakcji walutowych¹⁵.

Natomiast pojęcie wpływu na handel między państwami członkowskimi nie jest już interpretowane jednoznacznie. Chodzić tu może o wpływ, który powoduje zwiększenie wymiany gospodarczej (wpływ pozytywny), jak i wpływ negatywny, którego skutkiem jest spadek obrotów handlowych) między członkami Wspólnoty¹⁶. Nie zaś ulega wątpliwości, że aby porozumienia między przedsiębiorstwami, decyzje związków przedsiębiorstw, czy uzgodnione praktyki były zakazane, muszą wywierać odczuwalny (appreciable) wpływ na konkurentów (tzw. reguła de mini-

¹⁴ Por. np. decyzję Komisji w sprawie Polypropylene: op. cit., s. I. 230/1.

¹⁵ Zobacz wyrok ETS z dnia 14 lipca 1981 r. Zucker Bayerische Vereinsbank, 172/80, Zb. Orz. 1980, s. 20021.

¹⁶ Por. np. wyrok ETS z dnia 29 października 1980 r. w sprawie Landewyck p. Komisji (Fedetab): op. cit., s. 3125. Generalnie przyjmuje się, że zakazem zmowy kartelowej objęte są porozumienia, które negatywnie wpływają na stosunki handlowe w obrębie wspólnego rynku.

mis)¹⁷. O odczuwalności decyduje zawsze całokształt okoliczności danego przypadku, w tym przede wszystkim: udział w danym rynku współdziałających przedsiębiorstw, ich kapitał oraz wielkość produkcji i obrotu. Przykładowo, jeśli porozumienie między przedsiębiorstwami wywiera nieznaczny (bagatelny) wpływ na handel wewnątrzspółnotowy, ponieważ jego uczestnicy mają słabą pozycję na rynku danych produktów (niewielki udział w rynku) nie jest ono zakazane na podstawie art. 85 § 1 Traktatu o WE¹⁸.

Pojęcie zauważalnego wpływu (noticeable effect) zdefiniowała także Komisja. Jej zdaniem porozumienia między przedsiębiorstwami odczuwalnie wpływają na sytuację na danym rynku, jeżeli zauważalnie zmieniają możliwości sprzedaży lub dostawy innych przedsiębiorstw i użytkowników na tym rynku¹⁹. Natomiast nie są objęte zakazem karteli porozumienia, które nie są w stanie odczuwalnie naruszyć handlu między członkami Wspólnoty oraz takie porozumienia, które są w stanie to uczynić, ale nie mają na celu ani nie powodują odczuwalnego ograniczenia konkurencji²⁰.

Zgodnie z orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości zakazane na podstawie art. 85 § 1 Traktatu Rzymskiego są porozumienia, które mogą wywierać negatywny, pośredni lub bezpośredni, faktyczny lub potencjalny wpływ na swobodę handlu wspólnotowego i udaremnić realizację podstawowych celów Wspólnoty²¹ jak i porozumienia między przedsiębiorstwami, które mogą negatywnie oddziaływać na strukturę handlu między państwami członkowskimi dokonując podziału rynku określonych produktów²².

¹⁷ Zob. np. wyrok ETS z 12 grudnia 1967 w sprawie S.A. Brasserie de Haecht p. Wilkin i Wilkin, sprawa 23/67 Zb. Orz. 1967, s. 407.

¹⁸ Por. wyrok ETS z 9 lipca 1969 r. w sprawie F. Völk p. Establissements J. Verraecke, 57/69, Zb. Orz. 1969, s. 295.

¹⁹ Zob. Wyjaśnienia Komisji (EWG) dot. porozumień o niniejszym znaczeniu, Dz. Urz. WE 1986 C231/2.

²⁰ Zob. Obwieszczenie Komisji z dnia 30 stycznia 1997 r. o zmianie jej Wyjaśnienia z 3 września 1986 r. dotyczącego porozumień o mniejszym znaczeniu, które nie podlegają art. 85 ust. 1 TWE (Dz. Urz. WE 1997, L 29/3)

²¹ Zob. wyrok ETS z dnia 13 lipca 1966 r. w sprawie Consten GMBH i Grundig-Verkaufs GMBH p. Komisji, 56 i 58/64, Zb. Orz. 1966 s. 299.

²² Zob. np. wyrok ETS z dnia 12 lipca 1979 r. w sprawie BMW Belgium SA p. Komisji, 32/78, 36-82/78, Zb. Orz. 1979, s. 2435.

Warunek wpływu na handel wewnątrzspółnotowy może być spełniony także wówczas, gdy działalność gospodarcza uczestników z umowy kartelowej ogranicza się tylko do jednego państwa członkowskiego²³.

Porozumienia i inne formy umowy kartelowej między przedsiębiorstwami spoza Wspólnoty mogą mieć wpływ na handel wspólnotowy, o ile wywołują skutki na terytorium rynku wewnętrznego (zasada wewnętrznego skutku).

Ad. B) Poszczególne formy umowy kartelowej są zakazane jako niezgodne ze wspólnym rynkiem, jeżeli ich przedmiotem (celem) lub skutkiem jest zapobieganie (eliminacja), ograniczenie lub zniekształcenie konkurencji. Pojęcia zapobieganie, ograniczenie i zniekształcenie mają często w literaturze przedmiotu różne znaczenia²⁴. W orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości termin „zapobieganie konkurencji” jest interpretowany jako całkowite jej wyeliminowanie²⁵, a pojęcie ograniczenie konkurencji jako jej częściowe wyłączenie. Pod pojęciem zniekształcenia konkurencji rozumie się nie tylko jej zapobieganie i ograniczenie, ale również wszystkie przypadki naruszenia reguł uczciwej konkurencji, które nie obejmują „zapobiegania” i „ograniczenia”. Można więc powiedzieć, że zakazane są wszelkie formy umowy kartelowej, które powodują wyeliminowanie konkurencji, prowadzą do zmniejszenia jej intensywności lub niekorzystnie zmieniają warunki jej funkcjonowania.

Ograniczenie konkurencji będzie celem kartelu, jeśli w danym kontekście ekonomiczno-prawnym można stwierdzić, że wynika ono z ogółu postanowień umowy (lub przynajmniej ich części) będącej podstawą porozumienia przedsiębiorstw bądź uzgodnionych praktyk²⁶. Jednocześnie z całokształtu okoliczności konkretnej sprawy musi wynikać obiektywna możliwość osiągnięcia tego celu. Porozumienia między przedsiębiorstwami, decyzje związków przedsiębiorstw, czy uzgodnione praktyki, którym udowodniono, że mają na celu ograniczenie konkurencji i mogą potencjalnie wpływać na handel wewnątrzspółnotowy, mimo że nie zostały zreali-

²³ Zob. wyrok ETS z dnia 17 października 1972 r. w sprawie *Cementhandelaren* p. Komisji, 8/72, Zb. Orz. 1972, s. 971./

²⁴ Zob. np. A. Gleiss, M. Hirsch: *Kommentar zum EWG-Kartellrecht*, Heidelberg 1978, s. 79. E.J. Mestmäcker *Europäisches Wettbewerbsrecht München* 1974, s. 222. W. Fikentscher: *W. Weltwirtschaftsrecht*, t. 1: *Weltwirtschaftsrecht und Europäisches Wirtschaftsrecht*, München 1983, s. 599.

²⁵ Por. wyrok ETS z dnia 25 marca 1981 r. w sprawie *Coöperative Stremsel-en Kleurselfabriek* p. Komisji, 61/80, Zb. Orz. 1980, s. 851.

²⁶ Zob. wyrok ETS z dnia 30 czerwca 1966 r. w sprawie *Société Technique Minière* p. *Maschinenbau Ulm GmbH*, 56/69, Zb. Orz. 1966, s. 282 i d.

zowane, są zabronione jako niezgodne ze wspólnym rynkiem²⁷. W przypadku gdy cel zmowy kartelowej został udowodniony, aby ją zakazać, nie ma potrzeby uwzględnienia jej konkretnych skutków. Niektóre cele porozumień, decyzji czy uzgodnionych praktyk ze swej istoty zapobiegają, ograniczają lub zniekształcają konkurencję. Przykładowo są to porozumienia cenowe, o wyłącznej dystrybucji lub podziale rynku.

Zmowa kartelowa będzie zakazana także wówczas, gdy jej skutkiem jest zapobieganie lub zniekształcenie konkurencji. W praktyce skutek należy zbadać, jeśli nie można określić celu zmowy. Nie musi on zresztą zaistnieć od razu, wystarczy prawdopodobieństwo, iż wystąpi w najbliższej przyszłości (skutek potencjalny). Często, aby go rzeczywiście wykazać, trzeba wziąć pod uwagę nie tylko bezpośrednie rezultaty zmowy, ale również całokształt jej następstw faktycznych i prawnych. Skutek zmowy kartelowej powinien być więc oceniany poprzez porównanie do konkurencji rozumianej w rzeczywistym kontekście, istniejącej w przypadku braku zmowy²⁸.

3. PRAKTYKI ANTYKONKURENCYJNE (PRZYKŁADY)

Art. 85 § 1 Traktatu o WE wymienia różnego typu zakazane porozumienia przedsiębiorstw, decyzje związków przedsiębiorstw i uzgodnione praktyki, które dotyczą przede wszystkim:

- a) bezpośredniego lub pośredniego ustalania cen zakupu lub sprzedaży albo innych warunków transakcji,
- b) ograniczenia lub kontrolowania produkcji, rynków, rozwoju technicznego albo inwestycji,
- c) podziału rynków lub źródeł zaopatrzenia,
- d) stosowania różnych warunków do podobnych transakcji z różnymi kontrahentami i przez to stworzenia dla nich niekorzystnych warunków konkurencji,
- e) uzależnienie zawarcia kontraktu od zastrzeżenia warunków, które partner handlowy zmuszony jest przyjąć, a które ze względu na swój charakter lub zwyczaje handlowe nie mają nic wspólnego z przedmiotem kontraktu.

Oczywiście, powyższe wyliczenie typów antykonkurencyjnych praktyk nie ma charakteru wyczerpującego, a każdy z tych przykładów będzie

²⁷ Por. wyrok ETS z dnia 11 stycznia 1990 r. w sprawie Sandoz p. Komisji, op. cit., s. 45 oraz decyzje Komisji w sprawach: WANO Szwarzpulver Dz. Urz. WE 1978, L322/26, Zinc Producer Group, Dz. Urz. WE 1984, L220/27.

²⁸ Por. np. wyrok ETS z dnia 11 lipca 1985 r. w sprawie Remia BV i inni p. Komisji, 42/84, Zb. Orz. 1985, s. 2545.

miał zastosowanie do ściśle określonego rynku towarowego lub usługowego (relevant market). Przyjmuje się, że wymienione w art. 85 § 1 Traktatu rzymskiego w pkt. e) porozumienia cenowe i kondycyjne (dot. ogólnych lub szczegółowych warunków umów), w pkt. b) porozumienia kontyngentowe i w pkt. c) porozumienia o podziale rynków mają z reguły charakter **horyzontalny** (partnerzy handlowi działają na tym samym szczeblu rynku, np. porozumienia między dystrybutorami towarów czy usług). Natomiast umowy ograniczające konkurencję przez dyskryminację partnerów handlowych (pkt. d) jak również umowy wiązane (pkt. e) występują najczęściej w stosunkach **wertykalnych** (podmioty gospodarcze są na różnych szczeblach rynku, np. umowy między producentami i dystrybutorami).

3.1 POROZUMIENIA CENOWE I KONDYCYJNE

Umowy cenowe (kartele cenowe) i porozumienia kondycyjne są zakazane na podstawie art. 85 § 1 pkt. a Traktatu o WE, jeżeli ich celem lub skutkiem jest ograniczenie samodzielności stron tych porozumień (umów) w zakresie ustalania cen i warunków umów (ogólnych i szczegółowych) w ich stosunkach handlowych z podmiotami trzecimi.

Kartele cenowe mogą mieć zarówno charakter horyzontalny jak i wertykalny. W pierwszym przypadku uczestnicy kartelu (np. producenci) mogą ustalać np. stałą, maksymalną, bądź minimalną cenę sprzedaży danego towaru (usługi) podmiotom trzecim w kilku państwach członkowskich Wspólnoty. Przedmiotem takiego kartelu może być również ustalenie przez strony umowy ceny skupu towaru od osób trzecich, zobowiązanie dostosowania swoich cen do cen konkurentów, ustalanie cen kierunkowych, ratyfikacje cen czy uzgodnione przywództwo cenowe.²⁹ W drugim przypadku różni partnerzy handlowi (np. hurtownicy i detaliści) mogą zobowiązać się do utrzymania jednakowej ceny towaru lub usługi w kilku państwach członkowskich w odniesieniu do wszystkich nabywców. Określenie ceny nawet w sposób orientacyjny może wpłynąć na funkcjonowanie konkurencji, ponieważ pozwala wszystkim uczestnikom kartelu ze znaczną pewnością przewidzieć, jaką politykę cenową będą prowadzili ich konkurenci³⁰. Porozumienia cenowe są zakazane bez względu na to, czy powstają w sposób bezpośredni (uzgodnienia cenowe) czy w sposób pośredni (np. przez stosowanie jednakowych schematów kalkulacyjnych). Nie

²⁹ Zob. Zakaz porozumień ograniczających konkurencję I. wprowadzenie T. Skoczny, W. Szpringer. Urząd Antymonopolowy, Warszawa 1996, s. 40.

³⁰ Zob. wyrok ETS z dnia 17 października 1972 r. w sprawie Cementhandelaren p. Komisji: op. cit., s. 977.

ma też znaczenia dla ich zakazu, czy uczestnicy karteli wspólnie ustalili ceny (elementy składowe cen) sensu stricto, czy też wskazali tylko podstawy do ich ustalenia.

Na podstawie art. 85 § 1 pkt. a zakazane są także **kartele kondycyjne**, czyli uzgodnienia przedsiębiorstw (związków przedsiębiorstw), których celem lub skutkiem jest ujednoczenie ogólnych lub szczególnych warunków zawieranych przez nie umów. Przedmiotem porozumień kondycyjnych mogą być np. zniżki, rabaty za wierność czy też upusty cenowe dotyczące importu towarów z innych państw członkowskich Wspólnoty, udzielane przez uczestników porozumienia podmiotom trzecim. Chodzi tu także o tzw. system sprzedaży selektywnej, która polega na udzielaniu przez producenta zezwolenia na sprzedaż towarów jedynie w sieci dystrybutorów (hurtowych i detalicznych) przez niego uznawanych (koncesja) przy jednoczesnej odmowie sprzedaży tych towarów innym handlowcom³¹. Z reguły sprzedaż selektywna powoduje naruszenie konkurencji i jest objęta zakazem z art. 85 § 1 Traktatu o WE³². Jednakże w przypadku, gdy producent przy wyborze sprzedawców opiera się na obiektywnych i jakościowych kryteriach kwalifikacji zawodowych ich własnych i personelu lub na charakterze ich lokali handlowych czy też urządzeń technicznych jednakowo w odniesieniu do wszystkich potencjalnych sprzedawców i bez ich dyskryminacji, sprzedaż selektywna będzie dozwolona³³. Dlatego też zezwolenie na sprzedaż określonych towarów mogą otrzymać jedynie wyspecjalizowani sprzedawcy (np. w przemyśle samochodowym, elektronicznym). W praktyce zakazane kartele kondycyjne mogą opierać się również na określonych w umowach wspólnych warunków gwarancji, standardach jakościowych towarów czy też zobowiązaniach o wzajemnej wymianie informacji.

3.2 KARTELE KONTYNGENTOWE

Zakaz z art. 85 § 1 pkt. 6 dotyczy wszelkich form zmowy kartelowej, które utrudniają konkurentom wejście na dany rynek. Chodzi w szczególności o **porozumienia kontyngentowe** (kwotowe) ograniczające lub kontrolujące wielkość produkcji określonych towarów i ich dostęp na rynek. Przedmiotem takich porozumień są ustalone przez ich uczestników minimalne lub maksymalne kwoty wielkości produkcji lub sprzedaży towarów

³¹ Zob. G. Druesne: op. cit., s. 189.

³² Zob. np. wyrok ETS z dnia 25 października 1977 r. w sprawie Metro SB-Grossmärkte GmbH & Co. KG p Komisji, 26/76. Zb. Orz. 1977, s. 1875.

³³ Zob. np. wyrok ETS z dnia 17 czerwca 1987 w sprawie Włochy p. Komisji, 154/85. Zb. Orz. 1987, str. 2717.

(np. porozumienie francuskich i japońskich producentów łożysk kulkowych)³⁴. Do ograniczenia produkcji lub sprzedaży towarów w ramach wspólnego rynku mogą prowadzić także **porozumienia specjalizacyjne**, których uczestnicy uzgadniają normy i typy produkcji, bądź wypracowują nowe procesy produkcyjne, zmuszając konkurentów do wycofania się z rynku³⁵.

Natomiast różne rodzaje porozumień przedsiębiorstw w zakresie inwestycji, np. zobowiązanie do wspólnego inwestowania, umowa o redukcji mocy produkcyjnych czy całkowity zakaz inwestowania mogą powodować ograniczenie rozwoju technicznego w danej gałęzi produkcji. Do innych przykładów ograniczenia sprzedaży należy zaliczyć wszelkie porozumienia o wspólnych zakupach lub wspólnej sprzedaży, umowy o wyłącznej dystrybucji i wyłącznym zaopatrzeniu oraz prywatne porozumienia samooznaczające³⁶.

3.3 POROZUMIENIA O PODZIALE RYNKU LUB ŹRÓDEŁ ZAOPATRZENIA

Zmowa kartelowa, której celem lub skutkiem jest podział wspólnego rynku na szereg z reguły narodowych rynków produkcji lub zbytu albo podział źródeł zaopatrzenia np. w drodze dyskryminacji dostawców/nabywców z innych państw członkowskich Wspólnoty stanowi ograniczenie konkurencji i jest zakazana — art. 85 § 1 pkt. c Traktatu o WE.

Kartele o podziale wspólnego rynku lub jego źródeł zaopatrzenia mają charakter horyzontalny bądź wertykalny. Z porozumieniem (decyzją, praktyką) między przedsiębiorstwami o charakterze poziomym mamy do czynienia na przykład wówczas, gdy jego strony zastrzegają sobie prowadzenie produkcji lub zbytu towarów na rynkach narodowych, rezygnując z takiej działalności na obszarze kraju konkurenta (np. podział rynku między największych wspólnotowych producentów podtlenu wodoru)³⁷. Przykładem porozumień o charakterze pionowym są umowy o wyłącznej dystrybucji (przedsiębiorstwo zobowiązuje się na danym terytorium sprzedawać partnerowi handlowemu określony towar w celu jego dalszej dystrybucji)³⁸, umowy o wyłącznych zakupach (zakup towaru tylko u danego do-

³⁴ Zob. wyrok ETS z dnia 29 marca 1979 r. sprawy 113–121/77, Zb. Orz. 1979, s. 1185.

³⁵ Zob. Zakaz porozumień, op. cit., s. 41.

³⁶ Ibidem, s. 41.

³⁷ Zob. Dz. Urz. WE, L. 35 z 7 lutego 1985 r.

³⁸ Zob. np. wyrok ETS z dnia 11 lipca 1974 w sprawie Procureur du Roi p. Benoit i Gustave Dassonville. 8/74, Zb. Orz. 1974, s. 837.

stawcy w celu jego dalszej sprzedaży)³⁹, czy też zakazy eksportu/importu nakładane na odbiorcę/dostawcę danego towaru⁴⁰. Podział wspólnego rynku może nastąpić według kryteriów podmiotowych (wg klientów) np. między konkurentami, producentami i dystrybutorami czy hurtownikami i detalistami albo kryteriów przedmiotowych (wg produktów) np. w przypadku porozumień specjalizacyjnych⁴¹. Na podstawie art. 85 § 1 pkt. c Traktatu Rzymskiego zakazane są również kartele dotyczące podziału źródeł zaopatrzenia między nabywców określonych towarów lub usług, ponieważ ograniczają one swobodę wyboru dostawcy towaru bądź usługi.

3.4 STOSOWANIE RÓŻNYCH WARUNKÓW DO PODOBNYCH TRANSAKCJI Z RÓŻNYMI KONTRAHENTAMI

Porozumienia między przedsiębiorstwami, decyzje związków przedsiębiorstw i uzgodnione praktyki, których celem lub skutkiem jest stawianie zróżnicowanych warunków do podobnych czy wręcz identycznych transakcji z innymi kontrahentami podlegają zakazowi z art. 85 § 1 pkt d Traktatu WE. Jest on stosowany wówczas, gdy kontrahenci uczestników zmowy kartelowej, tj. ich dostawcy lub odbiorcy odczuli powstanie niekorzystnych warunków konkurencji i ponieśli z tego tytułu szkody konkurencyjne. Aby stwierdzić dyskryminację partnerów handlowych, należy w każdym przypadku zbadać ilość i jakość towarów (usług), jaką oni dostarczyli lub nabyli. Jako przykłady tej antykonkurencyjnej praktyki można wymienić: stosowanie niejednakowych cen skupu lub zbytu, rabaty z tytułu obrotu całkowitego czy nierówne traktowanie klientów z innych państw członkowskich Wspólnoty⁴².

3.5 UMOWY WIĄZANE

Umowy wiązane to zobowiązania, które uzależniają zawarcie umowy (kontraktu) od przyjęcia przez kontrahenta dodatkowych warunków (nabycia innych towarów lub usług), które ze względu na swój charakter bądź zwyczaje handlowe nie są związane z przedmiotem tej umowy⁴³. Są one zakazane na podstawie art. 85 § 1 pkt. e Traktatu o WE, jeśli wynikają z

³⁹ Zob. np. wyrok ETS z 1 lutego 1977 r. w sprawie de Norre p. N.V. Brouwerij Concordia, 47/76, Zb. Orz. 1977, s.65

⁴⁰ Zob. np. wyrok ETS z dnia 7 czerwca 1983 r. w sprawie Musique Diffusion Francaise p. Komisji, 100-103/80, Zb. Orz. 1983, s. 1825.

⁴¹ Zob. Zakaz porozumień..., op. cit., s. 42.

⁴² Por. np. decyzję Komisji w sprawie Kodak: op. cit., s. 24 i d.

⁴³ Zob. np. decyzję Komisji w sprawie IFTRA. Dz. Urz. WE 1974. I. 160/1.

porozumień między przedsiębiorstwami, decyzji związków przedsiębiorstw lub uzgodnionych praktyk.

4. SKUTKI NARUSZENIA ZAKAZU ZMOWY KARTELOWEJ

Zmowa kartelowa (porozumienia, decyzje, uzgodnione praktyki) jako niezgodna z ideą Wspólnego Rynku jest zakazana przez art. 85 § 1 Traktatu rzymskiego. Zakaz skutkuje bezpośrednio (nie wymaga zatwierdzenia przez krajowy organ administracyjny lub sądowy) i ma charakter represyjny. Stwierdzenie jego naruszenia przez Komisję w drodze decyzji ma znaczenie **deklaratoryjne**. Stwierdziwszy naruszenie, Komisja może nakazać jego zaniechanie. Decyzja Komisji ma wtedy znaczenie **konstytutywne** i jej niewykonanie zagrożone jest karą grzywny o charakterze egzekucyjnym⁴⁴. Za zawinione naruszenie zakazu zmowy kartelowej zgodnie z art. 15 rozp. nr 17/1962 może być nałożona kara pieniężna. Jego złamanie powoduje też bezpośrednie (wynikające z samego prawa) i pośrednie (wynikające z prawa wspólnotowego i prawa cywilnego p. członkowskich Wspólnoty) skutki cywilno-prawne w stosunku do uczestników zmowy jak i osób trzecich. Bezpośrednim skutkiem porozumień między przedsiębiorstwami i decyzji związków przedsiębiorstw jest ich automatyczna **nieważność**, która wynika wprost z art. 85 § 2 Traktatu o WE. Uzgodnione praktyki, jako że nie są działaniami prawnymi czy nawet quasi-prawnymi, nie są dotknięte nieważnością. Porozumienia między przedsiębiorstwami i decyzje związków przedsiębiorstw są nieważne z mocy samego prawa, jeżeli nie podlegają wyłączeniu indywidualnemu lub grupowemu zgodnie z art. 85 § 3 Traktatu o WE. Skutek prawny nieważności występuje z chwilą prawomocnego odrzucenia wniosku stron porozumień (decyzji) o wyłączenie spod zakazu zmowy kartelowej w trybie art. 6 lub art. 7 rozporządzenia Rady nr 17/1962. Dotyczy on tylko tych postanowień umowy lub decyzji, które naruszają zakaz (chyba że nie można ich odłączyć od całości porozumienia lub decyzji) — tzw. **częściowa nieważność**. Ma ona charakter **absolutny**, co oznacza, że zakazane postanowienia umowy (decyzji) lub cała umowa (decyzja) nie wywołuje skutków prawnych w stosunkach pomiędzy stronami jak i wobec osób trzecich⁴⁵.

⁴⁴ Por. art. 16 Rozporządzenia Rady nr 17 z dnia 6 lutego 1962 r., Dz. Urz. WE 13/1962 z póź. zmianami — tekst polski: Z.M. Doliwa-Klepacki, Wspólnoty Europejskie, Białystok 1993 r., s. 369 i d.; A. Jaroszyński, R. Janusz, Procedury antymonopolowe, Urząd Antymonopolowy, Warszawa 1995, s. 59 i d.

⁴⁵ Por. np. wyrok ETS z dnia 25 listopada 1971 r. w sprawie Beguelin Import Co. i inni. S.A.P. S.A.G.L.Import/Export i innym 22/71, Z.b. Orz. 1971, s. 949.

Jako że przepisy prawa wspólnotowego nie wskazują organów uprawnionych do stwierdzania niezgodności porozumień między przedsiębiorstwami i decyzji związków przedsiębiorstw zgodnie z zasadą bezpośredniego efektu (direct effect) wyłącznie sądy krajowe są kompetentne w tym zakresie. Postępowanie o stwierdzeniu nieważności porozumień (decyzji) toczy się według krajowych przepisów proceduralnych⁴⁶.

Naruszenie zakazu zmowy kartelowej może skutkować także wobec **osób trzecich**. Mają one wtedy prawo do wystąpień z roszczeniami odszkodowawczymi pod warunkiem, że krajowe prawo deliktowe uznaje nieprzestrzeganie zakazu karteli za działanie niedozwolone zobowiązujące do naprawienia szkody. Są to skutki pośrednie zakazu z art. 85 § 1 Traktatu o WE.

6. POSTĘPOWANIE ANTYKARTELOWE (ANTYMONOPOLOWE)

6.1 UWAGI WSTĘPNE

Procedura przeciwdziałania znowie kartelowej (nadużyciu pozycji dominującej) ma charakter administracyjny. Celem tej procedury, w której główną rolę odgrywa Komisja Europejska jest zapewnienie przy pomocy nadzoru administracyjnego reguł uczciwej konkurencji we wspólnym rynku. Podstawy prawne postępowania antykartelowego zostały określone w rozporządzeniu Rady EWG nr 17 z 6 lutego 1962 r. — pierwsze rozporządzenie w celu stosowania art. 85 i 86 Traktatu EWG⁴⁷ oraz w rozporządzeniach wykonawczych Komisji: nr 3385 z 21 grudnia 1994 r. w sprawie formy, treści i innych wymagań, które powinny spełniać wnioski i zgłoszenia wydane na podstawie rozporządzenia Rady nr 17⁴⁸ i nr 99 z 25 lipca 1963 r. o wysłuchaniu na podstawie art. 19 ust. 1 i 2 rozporządzenia Rady nr 17/1962⁴⁹.

⁴⁶ W praktyce istnieje możliwość, że wydane wcześniej orzeczenie sądu krajowego może być sprzeczne z późniejszym ewentualnym zwolnieniem indywidualnym, wówczas sąd krajowy najczęściej zawiesza postępowanie, umożliwiając stronom wystąpienie do Komisji o wyłączenie porozumienia (decyzji) spod zakazu z art. 85 § 1 Traktatu Rzymskiego.

⁴⁷ Dz. Urz. WE nr 13/1962, s. 204 z późn. zmianami — polski tekst: Z.M. Doliwa-Klepaczek: op. cit., s. 369 i d.

⁴⁸ Uchyliło rozporządzenie Komisji nr 27 z 3 maja 1962 r. — Pierwsze Rozporządzenie Wykonawcze do Rozporządzenia Rady nr 17 (Dz. Urz. WE nr 35/1118 z późn. zmianami): Dz. Urz. WE 1994, L 377/28 — tekst polski: Zakaz porozumień ograniczających konkurencję I, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 1998, s. 9 id.

⁴⁹ Dz. Urz. WE nr 99/1963, s. 2268 — polski tekst: np. A. Jaroszyński R. Janusz: op. cit., s. 83 i d.

6.2 WSZCĘCIE POSTĘPOWANIA ANTYKARTELOWEGO (ANTYMONOPOLOWEGO) — UPRAWNIENIA KOMISJI A KOMPETENCJE PAŃSTW CZŁONKOWSKICH WSPÓLNOTY

Wszczęcie postępowania antykartelowego zgodnie z art. 3 rozp. nr 17/1962 ma na celu najpierw stwierdzenie naruszeń w stosowaniu art. 85 (86) Traktatu o WE, a później doprowadzenie do ich zaniechania. Podlega ono uznaniu administracyjnemu Komisji, która nie ma obowiązku wszczęcia postępowania, nawet jeśli zna fakty świadczące o ograniczeniu konkurencji⁵⁰. Komisja może wszcząć postępowanie: **z urzędu** lub **na wniosek państw członkowskich Wspólnoty**, bądź **osób fizycznych i prawnych**, jeśli wykażą w stwierdzeniu danego naruszenia swój uzasadniony interes⁵¹. Wnioskodawcami mogą być **uczestnicy porozumienia** (decyzji, uzgodnionej praktyki) lub **osoby trzecie** (np. konkurenci i klienci) pod warunkiem, że wykażą rzeczywiste szkody wynikłe bądź mogące wynikać z zawiązania zmowy kartelowej. Wniosek o wszczęcie postępowania ma formę podania i składany jest na specjalnym formularzu C, który opracowuje Komisja⁵².

Natomiast w przypadku gdy został złożony wniosek o wydanie atestu negatywnego (art. 2 rozp. nr 17/1962) lub wniosek o zwolnienie na podstawie art. 85 § 3 Traktatu o WE (art. 4 ust. 1 rozp. nr 17/1962) Komisja musi obligatoryjnie wszcząć postępowanie, ażeby stwierdzić naruszenie zakazu zmowy kartelowej (nadużycia pozycji dominującej). Powyższe wnioski składane są na **formularzach A i B** (załącznik do rozp. nr 3385/1994), których zastosowanie jest obowiązkowe i stanowi bezwzględną przesłankę ich ważności⁵³. Oprócz Komisji Europejskiej zgodnie z art. 9 ust. 3 rozp. nr 17/1962 organami właściwymi do rozpatrywania spraw o naruszenie art. 85(86) Traktatu Rzymskiego są **organy administracyjne** (stosujące prawo konkurencji) i **sądowe** (sądy narodowe państw członkowskich Wspólnoty — por. art. 88 Traktatu o WE). Jednakże ich właściwość trwa, dopóki Komisja nie rozpocznie postępowania antykartelowego (antymonopolowego). Kwestię właściwości oraz kompetencje Komisji i sądów narodowych reguluje „Obwieszczenie Komisji z 13 lutego 1993 r. o

⁵⁰ Por. wyrok ETS z dnia 18 października 1979 r. w sprawie GEMA p. Komisji, 125/78. Zb. Orz. 1979, s. 3173.

⁵¹ Art. 3 ust. 2 rozp. nr 17/1962.

⁵² Od decyzji Komisji o odmowie wszczęcia postępowania nie przysługuje odwołanie do Trybunału Sprawiedliwości.

⁵³ Zob. wyrok ETS z dnia 29 października 1980 w sprawie Landewyck p. Komisji (Fedetab): op. cit., s. 3243.

współpracy między Komisją a sądami Państw Członkowskich przy stosowaniu art. 85 (86) Traktatu o WE⁵⁴.

Decyzja Komisji o wszczęciu lub odmowie wszczęcia postępowania, czy o wydaniu atestu negatywnego nie może być podważana przez właściwe organy krajowe (chyba że sąd krajowy zna fakty, o których nie wie Komisja).

6.3. POSTĘPOWANIE WSTĘPNE

6.3.1 ŻĄDANIE UDZIELENIA INFORMACJI

W procedurze przeciwdziałania znowie kartelowej (nadużyciu pozycji dominującej) można wyróżnić dwa rodzaje postępowania: **postępowanie wstępne** i **sporne postępowanie wyjaśniające**. Pierwsze z nich ma umożliwić Komisji zebranie wszystkich potrzebnych informacji i koniecznych dokumentów do określenia stanu faktycznego i pewnego w danej sprawie. W tym celu w pierwszej fazie postępowania wstępnego zgodnie z art. 11 ust. 3 rozp. nr 17/1963 Komisja może skierować do przedsiębiorstw (związków przedsiębiorstw)⁵⁵ **nieformalne** pismo, wyznaczając z reguły dwu- lub czterotygodniowy termin na udzielenie odpowiedzi. Musi ono zawierać podstawę prawną, cel żądania oraz ewentualne sankcje karne np. za udzielenie nieprawdziwych informacji. Do udzielenia Komisji niezbędnych informacji na podstawie art. 11 ust. 4 rozp. nr 17/1962 zobowiązani są właściciele lub przedstawiciele przedsiębiorstw, a w przypadkach spółek, innych osób prawnych oraz stowarzyszeń nie mających osobowości prawnej osoby ustawowo lub statutowo powołane do ich reprezentacji.

Jeżeli przedsiębiorstwo (związek przedsiębiorstw) nie udzieli żądanych informacji w wyznaczonym terminie lub są one niepełne (brak istotnych danych), wówczas Komisja zażąda ich w drodze **decyzji**⁵⁶.

Tylko w **nadzwyczajnych okolicznościach** przedsiębiorstwo (związek przedsiębiorstw) może uchylić się od ujawnienia wymaganych informacji, powołując się na tajemnicę zawodową lub handlową, bądź też z

⁵⁴ Dz. Urz. WE 1993, L 39/1 — tekst polski: Zakaz porozumień ograniczających konkurencję I..., s. 53 i d.

⁵⁵ Adresatami nieformalnego pisma mogą być również rządy, inne właściwe organy państw członkowskich Wspólnoty (art. 11 ust. 1 rozp. nr 17/1962) oraz przedsiębiorstwa mające siedzibę w państwie trzecim, jeżeli zaistniało uzasadnione podejrzenie, że naruszyły one art. 85(86) Traktatu o WE. Odpisy pisma, które Komisja kieruje do przedsiębiorstw lub związków przedsiębiorstw, otrzymują właściwe urzędy narodowe (art. 11 ust. 2 rozp. nr 17/1962).

⁵⁶ Art. 11 ust. 5 rozp. nr 17/1962. Odpisy decyzji otrzymują właściwe organy państw członkowskich Wspólnoty.

obawy przed ich przekazaniem właściwym organom państw członkowskich Wspólnoty. Zgodnie bowiem z art. 20 ust. 2 rozp. nr 17/1962 danych uzyskanych w postępowaniu antykartelowym (antymonopolowym) i tych, które ze względu na swój charakter są chronione tajemnicą zawodową nie wolno wykorzystywać lub ujawniać w innych postępowaniach⁵⁷.

Na decyzję żądającą informacji przysługuje na podstawie art. 173 Traktatu o WE skarga do Sądu I Instancji⁵⁸, który bada jej legalność. Stwierdzenie niezgodności decyzji z prawem skutkuje jej nieważnością i powoduje, że wszystkie potrzebne do jej wydania informacje nie mogą być wykorzystane w dalszym postępowaniu.

6.3.2 PRZEPROWADZENIE KONTROLI

Na podstawie art. 13 rozp. nr 17/1962 Komisja może zlecić przeprowadzenie kontroli w przedsiębiorstwach (związkach przedsiębiorstw) **właściwym miejscowo organom państw członkowskich Wspólnoty**. Jednak w praktyce z reguły sama przeprowadza kontrolę, korzystając z pomocy właściwych urzędów krajowych, w przypadku gdy przedsiębiorstwa lub ich związki odmawiają poddania się obowiązkowej kontroli⁵⁹. Przeprowadzenie kontroli ma przede wszystkim umożliwić Komisji zebranie dokumentów, które są konieczne do sprawdzenia prawdziwości i zakresu określonej sytuacji faktycznej i prawnej⁶⁰. Komisja może więc przeprowadzić ją dopiero wówczas, gdy zajdzie konkretne podejrzenie naruszenia art. 85 (86) Traktatu o WE, którego prawdziwość i zakres musi ustalić.

Funkcjonariusze Komisji zgodnie z art. 14 ust. 1 rozp. nr 17/1962 mają następujące uprawnienia kontrolne:

- kontrolowanie ksiąg i innych dokumentów handlowych;
- sporządzanie odpisów i wyciągów z ksiąg i dokumentów handlowych;
- żądanie ustnych wyjaśnień;
- dostęp do wszystkich pomieszczeń, terenów i środków transportowych przedsiębiorstw.

⁵⁷ Informacje, które uzyskano w danej sprawie, mogą być wykorzystane wyłącznie w celach informacyjnych i kontroli (art. 20 ust. 1 rozp. nr 17/1962).

⁵⁸ Zob. tekst. Uchwały rady EWG z 24.10.1988 r. o utworzeniu Sądu I Instancji Wspólnot Europejskich, Dz. Urz. WE 1988, L 319, s. 1 i d.

⁵⁹ Art. 14 ust. 1, 5 i 6 rozp. nr 17/1962.

⁶⁰ Zob. wyrok ETS z dnia 26 czerwca 1980 w sprawie National Panasonic (UK) Limited p. Komisji 136/79, Zb. Orz. 1980, s. 2033.

W przypadku gdy przedsiębiorstwo (związek przedsiębiorstw) sprzeciwia się kontroli Komisji, właściwe urzędy narodowe udzielają pomocy jej funkcjonariuszom⁶¹.

Kontrola może przybierać dwie formy: **zlecenia** i **decyzji**. Wybór jednej z nich zależy od uznania Komisji. W zleceniu określa się: podmiot i przedmiot kontroli, jej cele, sankcje karne z art. 15 ust. 1 pkt c rozporządzenia nr 17/1962 (w przypadku gdy nie przedłożono wszystkich żądanych ksiąg lub innych dokumentów handlowych) oraz funkcjonariusza upoważnionego do jej przeprowadzenia. Podpisuje je Dyrektor Generalny ds. konkurencji. Przed przeprowadzeniem kontroli Komisja powiadamia właściwe organy krajowe na obszarach, na których ma być ona przeprowadzona o jej zleceniu i osobie uprawnionego funkcjonariusza. Przedsiębiorstwo lub związek przedsiębiorstw może odmówić poddania się zleczonej kontroli i czekać na wydanie decyzji o jej przeprowadzeniu. Zlecenie kontroli nie jest wiążące dla przedsiębiorstw, nie przysługuje więc od niego żaden środek odwoławczy. Drugą formą zarządzenia kontroli może być **decyzja** podjęta na podstawie art. 14 ust. 3 rozp. nr 17/1962, w której przedsiębiorstwo (związek przedsiębiorstw) zostaje zobowiązane do poddania się jej. W decyzji określa się podmiot i przedmiot kontroli, jej cel, miejsce i czas rozpoczęcia oraz sankcje karne przewidziane w art. 15 ust. 1 pkt c i w art. 16 ust. 1 pkt d (kary pieniężne za zwłokę) rozp. nr 17/1962. Znajduje się w niej pouczenie o prawie wniesienia skargi do Sądu I Instancji na podstawie art. 173 Traktatu Rzymskiego.

Decyzja o przeprowadzeniu kontroli wydawana jest po wysłuchaniu właściwego organu państwa członkowskiego, na którego obszarze ma być przeprowadzona kontrola⁶². Przedsiębiorstwo (związek przedsiębiorstw) zobowiązane jest do tolerowania kontroli nakazanej decyzją Komisji. W praktyce oznacza to, że musi ono umożliwić jej funkcjonariuszom wejście do wszystkich pomieszczeń handlowych, udzielić im informacji o miejscu przechowania, znaczeniu i pochodzeniu istotnych dokumentów oraz przedstawić je kontrolującym⁶³. Stwierdzenie nieważności decyzji o przeprowadzeniu kontroli z powodu jej niezgodności z prawem skutkuje niemożnością wykorzystania w dalszym postępowaniu informacji uzyskanych na jej podstawie.

⁶¹ Art. 14 ust. 6 rozp. nr 17/1962.

⁶² Art. 14 ust. 4 rozp. nr 17/1962.

⁶³ Instrukcję, dotyczącą praw i obowiązków przedsiębiorstw, którą otrzymują one wraz ze zleceniem lub decyzją o przeprowadzeniu kontroli, stanowi załącznik do XIII raportu Komisji o praktyce konkurencji z 1983 r. — tekst polski w: A. Jaroszyński, R. Janusz: op. cit., s. 108 i d.

6.3.3 OGÓLNE BADANIE DANEJ GAŁĘZI GOSPODARKI

W przypadkach gdy rozwój handlu między członkami Wspólnoty, ruchy cen, sztywność cen lub inne okoliczności w ramach danej gałęzi gospodarczej pozwalają przypuszczać, że konkurencja jest w nich ograniczona lub zniekształcona, Komisja może przeprowadzić ogólne badanie tej gałęzi i zażądać od przedsiębiorstw do niej należących udzielenia jej informacji koniecznych do realizacji zasad z art. 85 (86) Traktatu o WE i do wypełnienia nałożonych na nią obowiązków⁶⁴. Może ona w szczególności żądać od przedsiębiorstw lub związków przedsiębiorstw, aby informowano ją o wszystkich porozumieniach, decyzjach i uzgodnionych praktykach, które zostały zwolnione z obowiązku notyfikacji⁶⁵. Rozpoczęcie badania danej gałęzi gospodarki wymaga zasięgnięcia opinii Komisji Doradczej ds. Karteli i Monopoli.

6.3.4 OGŁOSZENIE ZAMIARU WYDANIA ATESTU NEGATYWNEGO LUB ZWOLNIENIA Z ZAKAZU Z ART. 85 § 1 TRAKTATU O WE

Komisja w celu ochrony praw i interesów osób trzecich oraz aby zdobyć dodatkowe informacje w danej sprawie publikuje w Dzienniku Urzędowym WE zamiar wydania uczestnikom zмовы kartelowej atestu negatywnego⁶⁶ lub udzielenie im zwolnienia na podstawie art. 85 § 3 Traktatu o WE. Opublikowaniu podlega istotna treść wniosku o wydanie atestu lub notyfikacji zwolnienia⁶⁷. Równocześnie Komisja wzywa osoby trzecie do udzielenia jej niezbędnych informacji w terminie nie krótszym niż jeden miesiąc.

6.3.5 SANKCJE KARNE: GRZYWNY I OKRESOWE KARY PIENIĘŻNE

Na podstawie art. 12 ust. 1 rozp. nr 17/1962 Komisja może w drodze decyzji nałożyć na przedsiębiorstwa lub związki przedsiębiorstw grzywny⁶⁸, jeśli umyślnie lub niedbale:

⁶⁴ Art. 12 ust. 1 rozp. nr 17/1962.

⁶⁵ Art. 12 ust. 2 rozp. nr 17/1962.

⁶⁶ Więcej na temat atestu negatywnego: zob. w rozdziale 6.6 — Postępowanie uproszczone i zabezpieczające.

⁶⁷ Art. 19 ust. 3 rozp. nr 17/1962. Istotną treść wniosku o wydanie atestu negatywnego lub dokonania notyfikacji zwolnienia stanowią np. dane o uczestnikach kartelu, o towarach, których on dotyczy, czy o rodzaju kartelu.

⁶⁸ Upoważnienie Komisji do nakładania grzywien czy okresowych kar pieniężnych przedawnia się: z upływem 3 lat w przypadku naruszeń wymogów formalnych (np. fałszywe dane w zgłoszeniu, zwłoka w udzielaniu informacji), po 5 latach w przypadku pozostałych naruszeń. Bieg przedawnienia biegnie od popelnienia naruszenia.

- podają nieprawdziwe lub zniekształcone dane we wniosku o wydanie atestu negatywnego lub w notyfikacji zwolnienia;
- udzielają nieprawdziwych informacji lub nie udzielają żądanych informacji w terminie wyznaczonym w decyzji;
- nie przedkładają w przypadku kontroli wymaganych ksiąg lub innych dokumentów handlowych;
- nie poddają się kontroli nakazanej w decyzji.

Wysokość grzywny wynosi od 100 do 5000 ECU.

Komisja może również nakładać grzywny w wysokości od 1000 do 1 mln ECU lub do 10% obrotu osiąganego w ostatnim roku rozliczeniowym przez każde z przedsiębiorstw (związków przedsiębiorstw) uczestniczących w kartelu, jeżeli umyślnie bądź niedbale naruszają zakaz z art. 85 (86) Traktatu o WE albo obowiązki nałożone w decyzji o zwolnieniu⁶⁹.

Jest ona także uprawniona do nakładania **okresowych kar pieniężnych** w wysokości od 50 do 1000 ECU za każdy dzień zwłoki, w celu przymuszenia przedsiębiorstw (związków przedsiębiorstw) do:

- zaniechania naruszeń z art. 85 (86) Traktatu o WE;
- zaprzestanie działań zabronionych przez art. 8 ust. 3 rozp. nr 17/1962;
- podawania pełnych i prawdziwych danych w odpowiedzi na jej decyzję;
- tolerowania kontroli nakazanej w decyzji⁷⁰.

Decyzje Komisji nakładające grzywny i okresowe kary pieniężne stanowią **tytuły wykonawcze**, których egzekucja następuje według przepisów procedury cywilnej obowiązującej w danym państwie członkowskim Wspólnoty. Okres przedawnienia ich egzekwowania biegnie od dnia, kiedy decyzje stały się prawomocne i wynosi 5 lat. Przed wydaniem decyzji o nałożeniu grzywny lub okresowej kary pieniężnej Komisja powinna zasięgnąć opinii Komisji Doradczej ds. Karteli i Monopoli.

6.4 POSTĘPOWANIE WYJAŚNIAJĄCE, OPINIA KOMISJI DORADCZEJ DS. KARTELI I MONOPOLI

Postępowanie wyjaśniające zostało uregulowane przez Rozporządzenie Komisji nr 99/1962 o wysłuchaniu na podstawie art. 19 ust. 1 i 2 rozporządzenia Rady nr 17/1962. Rozpoczyna się ono od przedstawienia zarzutów zawartych w piśmie Komisji, które skierowane jest do przedsiębiorstw (związków przedsiębiorstw) lub do ich wspólnego pełnomocnika⁷¹. Zgodnie z art. 2 ust. 4 rozp. nr 99/1963 pismo o przedstawieniu za-

⁶⁹ Art. 15 ust. 2 rozp. nr 17/1962.

⁷⁰ Art. 16 ust. 1 rozp. nr 17/1962. Okresowe kary pieniężne praktycznie nie są stosowane.

⁷¹ Art. 2 ust. 1 rozp. nr 99/1963.

rzutów powinno określać termin ewentualnego wglądu do akt danej sprawy oraz na ustosunkowanie się przedsiębiorstw do przedstawionych im zarzutów (min. 2 tygodnie z reguły 2 miesiące). Podpisuje je Dyrektor Generalny ds. konkurencji. Na podstawie art. 3 rozp. nr 99/1963 strony postępowania wyjaśniającego mają prawo w terminie wyznaczonym przez Komisję **pisemnie** odpowiedzieć na postawione zarzuty, załączyć wszystkie dokumenty służące ich obronie oraz zaproponować wysłuchanie (przed Komisją) osób trzecich, które mogą potwierdzić prawdziwość ich oświadczeń. Ponadto mogą one w pisemnej odpowiedzi na zarzuty złożyć wniosek o niejawne wysłuchanie ustne⁷². Wysłuchanie najpierw przeprowadzały osoby wyznaczone przez Komisję⁷³, od 1982 r. Rzecznik ds. wysłuchań⁷⁴.

Po zakończeniu wysłuchania sporządza się protokół z istotnych oświadczeń każdego wysłuchanego, który zostaje im odczytany i przez nich zatwierdzony (podpisany)⁷⁵. Rzecznik ds. Wysłuchań informuje Dyrektora Generalnego ds. konkurencji o przebiegu wysłuchania i przedstawia mu ostateczne wnioski.

W praktyce duże znaczenie przed wydaniem przez Komisję decyzji kończących postępowanie w danej sprawie ma **opinia Komisji Doradczej ds. Karteli i Monopoli**, która składa się z urzędników narodowych właściwych w sporach kartelowych i monopolowych. Informuje ona Komisję o stanowisku państw członkowskich Wspólnoty. Jednakże jej nieuwzględnienie nie stanowi wady postępowania⁷⁶.

6.5 ZALECENIE LUB NAKAZANIE ZAPRZESTANIA NARUSZENIA ZAKAZU KARTELI

W przypadku stwierdzenia zmywy kartelowej (nadużycia pozycji dominującej) Komisja na podstawie art. 3 ust. 3 rozp. nr 17/1962 może **zalecić** jej uczestnikom zaprzestanie dalszego naruszania zakazu karteli (nadużywania pozycji dominującej), a gdy to nie przyniesie pożądanego skutku, może ona wydać umotywowaną **decyzję**, w której z określoną datą

⁷² Art. 7 rozp. nr 99/1963.

⁷³ Art. 9 ust. 1 rozp. nr 99/1963.

⁷⁴ Zob. Obwieszczenie Komisji z dnia 12 grudnia 1994 r. o ustanowieniu Urzędu do spraw wysłuchań w postępowaniu przed Komisją z zakresu ochrony konkurencji, Dz. Urz. WE 1994, L 330/67; tekst polski: Zakaz porozumień..., s. 91 i d.

⁷⁵ Art. 9 ust. 3 i 4 rozp. nr 99/1963.

⁷⁶ Jednakże niewysłuchanie lub nienależyte wysłuchanie Komisji Doradczej ds. Karteli i Monopoli może stanowić wadę postępowania antykartelowego, która może prowadzić do bezprawności ostatecznej decyzji – zob. wyrok ETS z dnia 15 lipca 1970 r. w sprawie firmy Boehringer Mannheim sp. z o.o. p. Komisji, 45/69, Zb. Orz. 1970, s. 769.

zakazie funkcjonowania danemu kartelowi. Taka decyzja będzie wiążąca dla właściwych organów krajowych, które będą zobowiązane ją wyegzekwować. Zostanie ona doręczona adresatom lub ogłoszona w Dzienniku Urzędowym Wspólnot Europejskich.

6.6 POSTĘPOWANIE UPROSZCZONE I ZABEZPIECZAJĄCE

Postępowanie antykartelowe (antymonopolowe) może być prowadzone w **trybie uproszczonym**. Komisja nie wydaje wówczas formalnej decyzji stwierdzającej naruszenie (nakazującej zaniechanie naruszeń) reguł konkurencji⁷⁷. Postępowanie uproszczone przeprowadza się w następujących przypadkach:

A) spraw podlegających regulacji rozporządzeń o zwolnieniach grupowych⁷⁸,

B) nieformalnych zawiadomień (atestów negatywnych) Komisji, że w przypadku danego porozumienia przedsiębiorstw decyzji czy uzgodnionej praktyki nie ma podstaw do ingerencji⁷⁹;

C) umorzenia postępowań w sprawach, w których przedsiębiorstwa (związki przedsiębiorstw) szybko zaniechały naruszeń z art. 85 (86) Traktatu o WE⁸⁰.

Ad. A) W takich sprawach przewiduje się objęcie danego porozumienia (decyzji czy uzgodnionej praktyki) wyłączeniem grupowym, jednakże w oparciu o zgodę uczestników kartelu i osób trzecich. Komisja może odstąpić od wydania formalnego zwolnienia blokowego i wydać jedynie **nieformalne pismo o zakończeniu postępowania** (comfort letter). Porozumienie, decyzja czy uzgodniona praktyka pozostanie więc nadal objęta zakazem zmowy kartelowej (nadużycia pozycji dominującej).

Ad B) Aby przyspieszyć postępowanie antykartelowe (antymonopolowe) Komisja wprowadziła procedurę wydawania **atestów negatywnych**. Zgodnie z art. 2 rozp. nr 17/1962 może ona na wniosek zainteresowanych przedsiębiorstw i związków przedsiębiorstw stwierdzić, że według znanych jej faktów nie ma powodów na podstawie art. 85 ust. 1 (86) Traktatu o WE do ingerencji przeciwko określonym porozumieniom, decyzjom czy

⁷⁷ Postępowanie nieformalne przeprowadza się w 90% spraw dotyczących zmowy kartelowej (nadużycia pozycji dominującej).

⁷⁸ Zob. XII raport Komisji o polityce konkurencji z 1983 r. pkt 72: tekst polski: A. Jaroszyński, R. Janusz: op. cit., s. 104 i d.

⁷⁹ Zob. XII raport Komisji o polityce konkurencji z 1982 r. pkt 30: tekst polski: ibidem, s. 98 i d.

⁸⁰ Ibidem, s. 49.

uzgodnionym praktykom, ponieważ nie naruszają regul konkurencji we wspólnym rynku (atest negatywny). W atescie negatywnym Komisja uznaje legalność założonego kartelu, czyli wyraża negatywne stanowisko w przedmiocie istnienia naruszeń. Ma ono charakter opinii, która nie wiąże sądów narodowych. Jeżeli w przypadku danego kartelu pojawiają się nowe okoliczności, które zmieniają stan faktyczny, atest negatywny może być wycofany.

Ad C) Umorzeniu podlegają takie postępowania, w których objęte wcześniej zakazem zмовы kartelowej (nadużycia pozycji dominującej) porozumienia, decyzje czy uzgodnione praktyki zostały uznane za legalne; wyłączono je z zakazu w drodze rozporządzenia o zwolnieniach grupowych; bądź przestały obowiązywać w wyniku upływu czasu (np. porozumienia dystrybucyjne, licencyjne o znikomym znaczeniu). Umorzenie takich postępowań następuje na podstawie pisma Komisji.

W postępowaniu uproszczonym nie bierze udziału Komisja Doradcza ds. Karteli i Monopoli. Ograniczona jest również jawność takiego postępowania.

W przypadku gdy antykonkurencyjne praktyki przedsiębiorstw lub związków przedsiębiorstw naruszają założenia jednolitego rynku Wspólnoty bądź powodują szkody u konkurentów, Komisja ma prawo stosować **środki zabezpieczające**. Wydaje je na wniosek innych zainteresowanych podmiotów gospodarczych lub urzędu, gdy tylko stwierdzi naruszenie art. 85 (86) Traktatu o WE uzasadniające pilność zastosowania takich środków⁸¹. Środki tymczasowe muszą mieścić się w ramach decyzji Komisji nakazującej zaniechanie stwierdzonych naruszeń (art. 3 rozp. nr 17/1962). Wnioski o ich wydanie mogą być wnoszone w dowolnej formie, a ich odpisy przekazywane są właściwym organom krajowym i zainteresowanym podmiotom trzecim. Warto podkreślić, że środki tymczasowe mogą być stosowane tylko wówczas, gdy uwzględniają **slusne interesy innych przedsiębiorstw** (konkurentów), mają **faktycznie charakter tymczasowy** (okres ich obowiązywania jest ściśle określony) i **zabezpieczający**.

Decyzja Komisji o zastosowaniu środków tymczasowych może być **zaskarżona** przez każdego z uczestników postępowania do Trybunału Sprawiedliwości. Istnieje również możliwość wniesienia przez adresatów decyzji do Sądu I Instancji powództwa o jej unieważnienie w trybie art. 173 Traktatu o WE. Skargę na podstawie powyższego artykułu można wnieść w razie negatywnej odpowiedzi Komisji w sprawie wniosku o wydanie środków tymczasowych. Dopuszcza się także skargę zainteresowa-

⁸¹ Zob. wyrok SPI z dnia 24 stycznia 1992 r. w sprawie La Cinq SA p. Komisji, T 44/90, Zb. Orz. 1992, II-1.

nych przedsiębiorstw w celu zobowiązania Komisji do wydania środka tymczasowego⁸².

6.7 SĄDOWA KONTROLA DECYZJI KOMISJI

Decyzje Komisji w postępowaniu antykartelowym (antymonopolowym) podlegają kontroli sądowej **Trybunału Sprawiedliwości**. Natomiast w sprawach wymienionych w art. 173 ust. 2 Traktatu rzymskiego (dotyczą one niekompetencji, naruszenia istotnego wymogu proceduralnego lub jakiegokolwiek przepisu prawa, bądź nadużycia władzy przez organy wspólnotowe) oraz art. 175 ust. 3 Traktatu o WE (skarga osób fizycznych i prawnych na bezczynność organów Wspólnoty) właściwy jest **Sąd I Instancji**⁸³. Sprawy te dotyczą m.in. stosowania wobec przedsiębiorstw (związków przedsiębiorstw) przepisów antykartelowych⁸⁴. Ponadto istnieje możliwość zaskarżenia decyzji z żądaniem udzielenia informacji zgodnie z art. 11 ust. 5 rozp. nr 17/1962 oraz decyzji wydających nakaz przeprowadzenia kontroli na podst. art. 14 ust. 3 ww. rozporządzenia, jeżeli możliwe było zabezpieczenie materiału dowodowego przed zniszczeniem⁸⁵. Trybunał Sprawiedliwości przeprowadza kontrolę decyzji (atestów negatywnych, zwolnień z art. 85 ust. 3 TR) Komisji pod kątem ich **zgodności z prawem wspólnotowym**. W przypadku stwierdzenia wady w postępowaniu antykartelowym (antymonopolowym), która może mieć wpływ na ostateczną treść decyzji (lub jej części) uchyli on zaskarżoną decyzję w całości lub w części i przekaze sprawę do ponownego rozpoznania Komisji⁸⁶. Uchylona decyzja (lub jej część) zostanie uznana wówczas za nieważną. Natomiast gdy nieprawidłowości w przeprowadzonym postępowaniu nie mają wpływu na treść decyzji Komisji, nie powodują jej nieważności⁸⁷. Od orzeczeń Sądu I Instancji można zgodnie z art. 168a Traktatu o

⁸² Zob. wyrok ETS z dnia 28 lutego 1984 w połączonych sprawach Ford of Europe Incorporated i Ford Werke AG p. Komisji, 228/82 i 229/82, Zb. Orz. 1984, s. 1129.

⁸³ Zob. Uchwała Rady z 24 października 1988 r. o utworzeniu Sądu I Instancji WE, Dz. Urz. 1988, L 319/1.

⁸⁴ Art. 3 ust. 1 pkt c: op. cit., L 319/1.

⁸⁵ Zob. wyrok ETS z dnia 21 września 1989 r. w połączonych sprawach Hoechst p. Komisji, 46/87 i 227/88, Zb. Orz. 1989, s. 2859 - 2870

⁸⁶ Na przykład wadą takiego postępowania będzie pozbawienie adresatów decyzji możliwości wypowiedzenia swojego stanowiska, przez co ograniczone zostanie ich prawo do obrony — zob. wyrok ETS z 23 października 1974 r. w sprawie Transocean Marine Paint Association p. Komisji, 17/74, Zb. Orz. 1974, s. 1063.

⁸⁷ Ujawnienie tajemnicy służbowej przez Komisję stanowi naruszenie przepisów proceduralnych, ale nie jest podstawą do uchylenia jej decyzji, ponieważ przekazane informacje nie mogą mieć wpływu na treść decyzji — zob. wyrok ETS z dnia 29 października 1989 w sprawie Fedetab: op. cit., s. 3125.

WE odwołać się do Trybunału Sprawiedliwości, ale jedynie w kwestiach formalno-prawnych. Protokół w sprawie statutu Trybunału Sprawiedliwości, który dotyczy postępowania przed Trybunałem, ma na podstawie art. 168 a ust. 2 Traktatu rzymskiego zastosowanie także do Sądu I Instancji.

Należy podkreślić, że w sprawach antykartelowych (antymonopolowych) Komisja może działać w granicach **uznania administracyjnego**, dlatego też jej decyzje nie są w pełni przedmiotem kontroli sądowej Trybunału.

ZAKOŃCZENIE

Zakaz zmowy kartelowej (zakaz karteli) zawarty w art. 85 §. 1 Traktatu Rzymskiego stanowi jedną z najważniejszych regulacji w systemie ochrony konkurencji Wspólnoty Europejskiej. Zabrania on bowiem przedsiębiorstwom wspólnotowym jak i spoza Wspólnoty (jeżeli skutki ich działań są odczuwalne w obrębie wspólnego rynku) zawierać porozumienia, podejmować decyzje lub uzasadnione praktyki, które naruszają konkurencję w ramach rynku wewnętrznego Wspólnoty. To naruszenie może przejawiać się w odczuwalnym i negatywnym wpływie karteli na handel między państwami członkowskimi oraz w podejmowaniu przez nie działań, które mają na celu lub skutkują wyeliminowaniem, ograniczeniem lub zniekształceniem konkurencji.

Aby mu zapobiec, pojęcie ochrony konkurencji powinno być rozumiane z jednej strony jako niedopuszczenie do konkurencji niekontrolowanej (braku odpowiednich norm i mechanizmów instytucjonalno-prawnych służących jej ochronie), z drugiej strony jako utrzymanie jej na takim poziomie, który gwarantuje przestrzeganie przez jej podmioty podstawowych założeń i celów Traktatu o Wspólnocie Europejskiej. Chodzi więc przede wszystkim o zapewnienie jednolitych warunków konkurencji we wszystkich krajach członkowskich Wspólnoty.

Jednym z działań, które temu służy, jest bezwarunkowe zakazanie przez prawo wspólnotowe praktyk antykonkurencyjnych sprzecznych z interesem publicznym i zasadami uczciwości społecznej. Praktyk takich jak np. porozumienie cenowe, o podziale rynku lub źródeł zaopatrzenia nie można usprawiedliwić względami ekonomicznymi bądź społecznymi. Nie podlegają więc one wyłączeniom spod zakazu zmowy kartelowej.

Z drugiej strony kartele, które wykazują cechy korzystne dla konkurencji (np. promowanie postępu technicznego lub gospodarczego), czy ogółu konsumentów (np. poprawa jakości towarów, obniżka cen) są zwolnione z zakazu z art. 85 §. 1 Traktatu o WE w drodze wyłączeń indywidualnych lub grupowych. Możliwość ich udzielenia osłabia siłę zakazu kar-

teli i powoduje, że ma ona charakter względny. Jednakże między innymi dzięki takim zwolnieniom liczba spraw o naruszenie zakazu zmywy kartelowej systematycznie się zmniejsza.

Wykaz skrótów

Dz. Urz. WE — Dziennik Urzędowy Wspólnot Europejskich — Official Journal of the European Communities

ECSC — European Coal and Steel Community — Europejska Wspólnota Węgla i Stali (EWWiS)

ECU — European Currency Unit (waluta)

ETS — Europejski Trybunał Sprawiedliwości

SPI — Sąd I Instancji

Zb. Orz. — Zbiór Orzecznictwa